gemeente lingewaard

Uitvoeringsagenda 2022 - 2026 Lokale Adaptatiestrategie

Versie: **Definitief**
Vaststellingsdatum: 3 februari 2022

Naar een klimaatbestendig Lingewaard 2050!

Waterdoorlatende bestrating voorkomt wateroverlast en uitdroging van de bodem

Deze sloot in Bemmel kan veel water bergen bij extreme regenval. Bomen en groen zorgen voor schaduw tegen hitte en biodiversiteit

Colofon

Vastgesteld door de gemeenteraad van Lingewaard op 3 februari 2022

Opstellers Uitvoeringsagenda:
C. de Jong (gemeentelijke projectleider)
A. Hofstad, Hofstad Advies en Organisatie

Vormgeving:	I. Jansen, Marketinge
Versie Definitief:	3 februari 2022
Zaaknummer:	52721
Foto voorkant:	Scheurvorming in panden door extreme droogte

Inhoudsopgave

Uitvoeringsagenda LAS 2022 - 2026

1. Inleiding 4
2. De maatregelen 4
    2.1 Hitte op de kaart 4
    2.2 Klaar met scheurvorming 4
    2.3 Aantrekkelijke buitenzwemwateren 5
    2.4 Groen, groener, groenst 5
    2.5 Klimaatbestendig bouwen 6
    2.6 Klimaatbewust Lingewaard 6
3. Benodigde middelen en jaar van uitvoering 8
    3.1 Kosten 8
    3.2 Benodigde tijd 9
    3.3 Investeringen en impulsregeling 9
4. Organisatie 10
    4.1 Interne werkgroep 10
    4.2 Stakeholders 10
    4.3 Steeds weer verbeteren 10

Waterberging in Gendt (van bovenaf) voor de opvang van te veel regenwater

1. Inleiding

Deze Uitvoeringsagenda is een uitwerking van de Lokale Adaptatiestrategie (LAS) van de gemeente Lingewaard. Beide documenten moeten in samenhang worden gezien.
In hoofdstuk 2 worden de maatregelen beschreven en gekoppeld aan de projectthema's en strategielijnen uit de LAS. In hoofdstuk 3 geven we in tabelvorm aan wie de kartrekkers zijn en in welk jaar de maatregelen worden uitgevoerd. Ook beschrijven we welke middelen we nodig hebben om de maatregelen uit deze Uitvoeringsagenda te kunnen uitvoeren. In paragraaf 3.3 beschrijven we hoe we omgaan met projectinvesteringen klimaatadaptatie. Deze grote investeringen voor klimaatbestendige maatregelen in de openbare ruimte zijn niet opgenomen in deze Uitvoeringsagenda. Hoofstuk 4 gaat in op de organisatie.

2. De maatregelen

2.1 Hitte op de kaart

1. **Lokaal hitteplan:** regionaal wordt een overkoepelend hitteplan en -protocol opgesteld op basis van de Handreiking Lokaal Hitteplan. Lokaal gaan we daarmee verder aan de slag om te komen tot een op maat gemaakt hitteplan voor de gemeente Lingewaard.

Geen maatregelen, wél extra aandacht nodig:

1. **Hittebestendigheid meenemen in klimaatbestendig bouwen:** zodat alle nieuwe gebouwen straks ook aangenaam zijn tijdens warme zomerdagen;
2. **Hittebestendigheid in de prestatie-afspraken:** woningcorporaties, huurdersverenigingen en gemeente spreken af om huurwoningen ook beter bestand tegen hittegolven te maken, bijvoorbeeld met zonnewering;
3. **Hittebestendigheid meenemen in het projectthema Klimaatbewust Lingewaard:** want laten we beginnen met de mensen te informeren over het nut en de noodzaak.

2.2 Klaar met scheurvorming

1. **Platform scheurvorming panden:** voor het uitwisselen van kennis en ervaringen en het bieden van een luisterend oor;
2. **Onderzoek naar vasthouden water:** de provincie en het waterschap zijn druk bezig met investeringsprogramma's voor een meer structurele aanpassing van het watersysteem, zowel via maatregelen voor de korte termijn als een strategie voor de lange(re) termijn. De gemeente Lingewaard wil vooruitlopend daarop in overleg met het waterschap onderzoeken welke maatregelen nu al, of tijdelijk kunnen worden ingezet (laaghangend fruit).

Infiltratie en tijdelijke waterberging onder de rijbaan van een straat

2.3 Aantrekkelijke buitenzwemwateren

1. **Onderzoek naar nieuwe officiële buitenzwemwateren:** want daar zou zo maar veel behoefte aan kunnen zijn;
2. **Totaalplan buitenzwemwateren inclusief locatieplannen:** om te bepalen wat we in Lingewaard moeten doen om onze buitenzwemwateren klimaatbestendig en aantrekkelijk te houden. Onderdeel van dit plan zijn locatieplannen per zwemwaterlocatie, met daarin de eventuele maatregelen ter verbetering van de zwemwaterkwaliteit, aandacht voor aanwezige voorzieningen, de veiligheid, parkeer- en fietsenstallingsfaciliteiten en groenbeheer.

Buitenzwemwater voor verkoeling bij extreme hitte

2.4 Groen, groener, groenst

1. **Klimaatadaptief groenbeleid 2.0:** een actualisering van het gemeentelijk groenbeleid met onder andere extra bomen en waterberging in de openbare ruimte, zodat het overtollige water niet in de huizen maar in de parken en plantsoenen terechtkomt en daar in de grond kan stromen (infiltreren);
2. **Groene parkeerplaatsen:** 100% versteende parkeerplaatsen zijn niet meer van deze tijd. Daar waar het groener kán, dóen we het groener. Half verhard dus, zoals grasbetonstraatstenen. Dit zal voor de gemeente bij ieder project de overweging zijn. Gemeentelijk beleid en richtlijnen worden aangepast en andere partijen stimuleren we om daarin mee te gaan;
3. **Operatie Steenbreek:** Stenen eruit, groen erin! De project loopt al en breiden we uit met nieuwe voorbeelden, de klimaatbestendige metamorfose van enkele straten en pleinen en andere kleine vergroeningsacties op straat. Ook betrekken we bedrijventerreinen nadrukkelijker bij de vergroeningsoperatie, is er aandacht voor nieuwbouw en komt er meer interactie met woningbouwcorporaties;
4. **Nieuwe natuur:** binnen het regionaal samenwerkingsverband (RAS met Samenwerkingsagenda) is er aandacht voor het behouden en versterken van natte natuur en het zoeken naar nieuwe natuurdoelen op andere plekken (de juiste functie op de juiste plek). De gemeente Lingewaard gaat vooruitlopend hierop de lokale mogelijkheden voor nieuwe natte natuur verkennen (bijvoorbeeld in en rondom de Linge). Er wordt hiervoor aangehaakt bij de actualisatie van lopende beleidsplannen of de ontwikkeling van nieuwe.

2.5 Klimaatbestendig bouwen

1. **Klimaatbestendig bouwen borgen in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP):** nieuwe normen voor de riolering/ het watersysteem, extra waterberging in de openbare ruimte en het voorkomen van droogte;
2. **Klimaatbestendig bouwen borgen in richtlijnen/bouwregels:** stimuleren en toepassen van onder andere een goede isolatie, witte en groene daken en gevels;
3. **Groennormen woningbouwlocaties:** om de hoeveelheid én kwaliteit van het groen in de nieuw te bouwen wijken te waarborgen;
4. **Prestatieafspraken met woning-corporaties en huurders:** regionaal wordt gewerkt aan het maken van (prestatie) afspraken met woningcorporaties en ontwikkelaars. Lokaal gaan we dit gezamenlijk met de woningbouwcorporaties in Lingewaard, verder vormgeven en uitwerken.

2.6 Klimaatbewust Lingewaard

1. **Website Klimaatbestendig Lingewaard:** we actualiseren, onderhouden en breiden de website uit;
2. **Campagne drinkwaterverspilling:** want ook ons nog steeds toenemende drinkwatergebruik draagt bij aan verdroging van de bodem;
3. **Klimaatlessen op school:** in combinatie met de metamorfose van steeds meer schoolpleinen krijgen leerlingen klimaatlessen op school;
4. **Workshops klimaatadaptatie:** gemeentelijk medewerkers en stakeholders krijgen de komende vijf jaar regelmatig workshops aangeboden over praktische handvatten op het gebied van klimaatbestendigheid.

Bomen in de Dorpstraat in Gendt zorgen voor verkoeling op een snikhete dag

In nieuwbouwwijken zorgen we voor voldoende waterberging en groen, zoals hier in Huissen

MAATREGELEN	Strategielijnen			
	Informeren en verleiden	Het goede voorbeeld	Borgen van klimaat-adaptatie	Focus op prioriteiten
Hitte op de kaart				
1.1 Lokaal hitteplan			√	√
Klaar met scheurvorming				
2.1 Platform scheurvorming panden	√			√
2.2 Onderzoek naar vasthouden water			√	√
Aantrekkelijke buitenzwemwateren				
3.1 Onderzoek naar nieuwe officiële buitenzwemwateren			√	√
3.2 Totaalplan buitenzwemwateren inclusief locatieplannen			√	√
Groen Groener Groenst				
4.1 Klimaatadaptief groenbeleid 2.0			√	√
4.2 Groene parkeerplaatsen		√		√
4.3 Operatie Steenbreek	√	√		√
4.4 Nieuwe Natuur			√	√
Klimaatbestendig bouwen				
5.1 Klimaatbestendig bouwen borgen in Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)			√	√
5.2 Klimaatbestendig bouwen borgen in richtlijnen/bouwregels			√	√
5.3 Groennormen woningbouwlocaties			√	√
5.4 Prestatieafspraken met woningbouwcorporaties en huurders			√	√
Klimaatbewust Lingewaard				
6.1 Website Klimaatbestendig Lingewaard	√			√
6.2 Campagne drinkwaterverspilling	√			√
6.3 Klimaatlessen op school	√			√
6.4 Workshops klimaatadaptatie	√		√	√

Tabel 1: De maatregelen

3. Benodigde middelen en jaar van uitvoering

In de tabel hieronder staan de trekkers van de maatregelen. Ook staat per jaar hoeveel de maatregel gaat kosten. De maatregel wordt opgepakt op het moment dat er in de tabel een bedrag genoemd wordt (ook als er € 0 staat).

MAATREGELEN	Trekker	2022 Kosten excl. BTW	2023 Kosten excl. BTW	2024 Kosten excl. BTW	2025 Kosten excl. BTW	2026 Kosten excl. BTW
1.1 Lokaal hitteplan	Gemeente	€ 0				
2.1 Platform scheurvorming panden	Gemeente/gedupeerden	€ 0				
2.2 Onderzoek naar vasthouden water	Gemeente/waterschap			€ 10.000		
3.1 Onderzoek naar nieuwe officiële buitenzwemwateren	Gemeente/provincie			€ 0		
3.2 Totaalplan buitenzwemwateren inclusief locatieplannen	Gemeente/ provincie/ eigenaren/beheerders				€ 10.000	
4.1 Klimaatadaptief groenbeleid 2.0	Gemeente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4.2 Groene parkeerplaatsen	Gemeente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
4.3 Operatie Steenbreek	Gemeente	€ 40.000	€ 40.000			
4.4 Nieuwe Natuur	Gemeente		€ 10.000			
5.1 Klimaatbestendig bouwen borgen in Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	Gemeente	€ 0				
5.2 Klimaatbestendig bouwen borgen in richtlijnen/bouwregels	Gemeente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.3 Groennormen woningbouwlocaties (afgerond in 2021)	Gemeente					
5.4 Prestatieafspraken met woningbouwcorporaties en huurders	Gemeente/Woning-bouwcor.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.1 Website Klimaatbestendig Lingewaard	Gemeente	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
6.2 Campagne drinkwaterverspilling	Gemeente/ Vitens				€ 7.500	
6.3 Klimaatlessen op school	Gemeente			€ 10.000	€ 10.000	
6.4 Workshops klimaatadaptatie	Gemeente	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Evaluatie en bijsturing Uitvoeringsagenda	Gemeente			€ 0		
Nieuwe stresstest lokaal	Gemeente					€ 15.000
Actualisatie LAS en opmaak Uitvoeringsagenda 2027 - 2031	Gemeente					€ 20.000
Kosten algemeen, onvoorzien, diensten derden		€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
	Totalen	**€ 54.000**	**€ 64.000**	**€ 34.000**	**€ 41.500**	**€ 49.000**

Tabel 2: kosten, jaar van uitvoering en trekker

3.1 Kosten

De uitvoering van de maatregelen uit deze Uitvoeringsagenda kost geld. De kosten bestaan uit:

- planvorming;
- onderzoek;
- diensten derden;
- (communicatie) materialen.

In de tabel hierboven gaat het om de kosten voor de gemeente Lingewaard. Voor diverse maatregelen wordt ook financiële inbreng van andere stakeholders verwacht. Deze zijn deels al toegezegd, of dit moet nog worden ingebracht bij het opstellen van de begrotingen van die stakeholders. De totale gemeentelijke kosten voor de jaren 2022 t/m 2026 zijn € 242.000. Dit betekent gemiddeld per jaar € 48.500.

Ook aan de RAS en Samenwerkingsagenda zijn kosten verbonden voor de gemeente Lingewaard. Het gaat dan om € 15.000 per jaar voor de jaren 2021 t/m 2023. Voor de jaren daarna wordt weer een nieuwe Samenwerkingsagenda opgesteld. De RAS met Samenwerkingsagenda (2021-2023) is in een ander traject door de gemeenteraad van Lingewaard vastgesteld op 17 juni 2021.

3.2 Benodigde tijd

Voor de uitvoering van alle maatregelen uit het uitvoeringsplan is inzet van uren nodig van alle betrokken stakeholders.
Voor de gemeente Lingewaard is berekend dat het daarbij gaat om gemiddeld 340 uren per jaar (directe uren), voor de jaren 2022 t/m 2026.
Ook voor de uitvoering van de RAS en Samenwerkingsagenda wordt inzet van gemeentelijke uren gevraagd. Het gaat daarbij om 270 uren per jaar. Dit betekent dat als de uren van het lokale en regionale traject bij elkaar worden opgeteld, totaal 610 uren op jaarbasis dienen te worden gereserveerd.
Daarnaast wordt ook aan anderen binnen de gemeentelijke organisatie gevraagd om inspanningen te verrichten voor het nieuwe onderwerp klimaatadaptatie en de uitvoering van maatregelen uit deze Uitvoeringsagenda (de indirecte uren). Het gaat dan veelal om een geringe inzet van uren en dat wordt gezien als onderdeel van de reguliere kerntaken en interne adviesdiensten. Deze uren zijn dan ook niet specifiek geraamd.

3.3 Investeringen en Impulsregeling

In deze Uitvoeringsagenda zijn geen projectinvesteringen klimaatadaptatie opgenomen. Daarmee wordt bedoeld, grote investeringen voor klimaatbestendige maatregelen in de openbare ruimte. Er zijn ook nog geen acute investeringen noodzakelijk, zoals blijkt uit de lokale stresstest.
Dit betekent niet dat er al niet veel op dit gebied wordt gedaan. Zo is klimaatadaptatie bijvoorbeeld al verweven in het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan en zijn investeringsbudgetten beschikbaar gesteld voor bijvoorbeeld het afkoppelen of de aanleg van waterbergingen. Ook zijn er in de afgelopen jaren al veel projecten opgestart of in uitvoering, waar veel aandacht is voor een klimaatbestendige inrichting.

Het is nu vooral van belang dat klimaatadaptatie een plek gaat krijgen binnen de (beleids) plannen van de verschillende beleidsdomeinen. Het gaat dan om beleidsplannen zoals op het gebied van riolering, wegen, verkeer en groen. Een actualisatieronde is daarvoor bij uitstek geschikt. Eventueel benodigde extra investerings-, beheer- of onderhoudskosten voor klimaatadaptatie, worden dan onderdeel van het kostendekkingsplan van dit betreffende beleidsplan. Met deze strategie zorgen we ervoor dat Lingewaard stapsgewijs, zonder onnodige haast en extra (investerings) kosten, in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht.

Investeringsmaatregelen kunnen vanaf 1 januari 2021 mogelijk aanspraak maken op de Impulsregeling klimaatadaptatie. Het Rijk stelt geld beschikbaar om concrete adaptatiemaatregelen versneld uit te voeren en om al geplande ruimtelijke maatregelen uit te breiden met adaptatiemaatregelen of om nieuwe adaptatiemaatregelen op te pakken. In regionaal verband kunnen gemeenten, provincies en waterschappen hiervan gebruikmaken. Voor de gemeente Lingewaard betreft dat de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) van het Samenwerkingsverband SNR (Samenwerkende Netwerken Rivierenland).
Jaarlijks kan onze werkregio hiervoor een gezamenlijke aanvraag indienen. Er is hiervoor een regionaal afwegingskader opgesteld en de stuurgroep SNR besluit over de in te dienen aanvragen. Totaal is voor de werkregio € 4.247.000 aan Impulsgelden beschikbaar voor de periode tot en met 2027. Gemeente Lingewaard kan aanspraak maken op een gereserveerd bedrag van € 323.686, op basis van 33% Rijksfinanciering en 67% cofinanciering. De cofinanciering kan uit diverse beleidsdomeinen komen.

Een van de vele wielen in onze gemeente (Haalderen). Ooit ontstaan door een dijkdoorbraak, maar nu vaak een bijzonder stukje natuur

4. Organisatie

Hoe gaan we de uitvoering van dit plan en de implementatie van het nog nieuwe onderwerp klimaatadaptatie organiseren? In dit hoofdstuk gaan we daar verder op in.

4.1 Interne afstemming

Binnen de gemeentelijke organisatie heeft klimaatadaptatie invloed op veel beleidsterreinen. In een op te richten netwerkgroep zijn deze beleidsterreinen vertegenwoordigd. Met enige regelmaat overleggen we en delen we ervaringen en nieuwe ontwikkelingen, met als doel om te verbinden en te borgen. Deze netwerkgroep evalueert ook jaarlijks de voortgang van de Uitvoeringsagenda, met als resultaat een voortgangsrapportage voor management en bestuur.

4.2 Afstemming met regio Rivierenland

Er wordt ook gewerkt aan een klimaatbestendige regio. Dat doet de gemeente Lingewaard samen met acht andere gemeenten, het waterschap en de provincie. Er is een Regionale Adaptatiestrategie opgesteld met een Samenwerkingsagenda. Daarbij is een sterke relatie met de LAS en maatregelen uit deze Uitvoeringsagenda. Zo zijn er speerpunten die regionaal worden opgepakt, maar invloed hebben op het lokale traject of daar verder moeten worden uitgewerkt. De regionale aanpak zorgt voor een lokale versnelling, maar ook dat er efficiënter kan worden gewerkt en kennis en goede voorbeelden kunnen worden gedeeld. Er vindt met regelmaat op verschillende niveaus overleg plaats. Bestuurders zijn vertegenwoordigd in een stuurgroep en er is een netwerkgroep voor periodiek ambtelijk overleg. Voor de uitwerking van de negen speerpunten uit de Samenwerkingsagenda zijn werkgroepen ingericht.

4.3 Stakeholders

Veel maatregelen voert de gemeente samen met stakeholders uit. Zo is er directe betrokkenheid en samenwerking met bijvoorbeeld beheerders van zwemwateren en met terrein beherende organisaties. Maar ook de andere stakeholders hebben we nodig bij de uitvoering van de maatregelen. Daarnaast nodigen we stakeholders uit voor workshops of bijeenkomsten. Zo blijven we allemaal bewust van het belang dat we samen aan de slag moeten voor een klimaatbestendig Lingewaard.

4.4 Steeds weer verbeteren

Natuurlijk willen we een vinger aan de pols houden. Om de voortgang op de projecten en activiteiten in beeld te hebben. Zodat we weten op welke onderdelen we op stoom zijn en waar de voortgang stokt. Zodat we elkaar kunnen helpen en ondersteunen om de noodzakelijke vervolgstappen te zetten.

De zogenaamde PDCA cyclus (plan-do-check--act) is daarvoor een goed handvat, zeker bij een nieuw onderwerp als klimaatadaptatie.
De leereffecten en ervaringen van de eerste projecten en activiteiten gebruiken we om nieuwe projecten straks beter uit te kunnen voeren.

